

100
zajímavostí

ze staré Plzně
II.

Muž, který dal statku jméno, byl úspěšným plzeňským podnikatelem. Patřil mu mimo jiné také dům č.p. 71 v Saské ulici se sladovnou a sklepem pro pálení lihovin a měl pronajatý Panský pivovar u Mlýnské strouhy. Na nových pozemcích hodlal postavit vlastní pivovar a sladovnu. V roce 1846 podal žádost na plzeňský magistrát, ale právovérečné měšťanstvo proti založení konkurenčního pivovaru protestovalo a Josef Lüftner povolení nezískal. Zbytečná tak byla práce při hloubení hlubokých a rozvětvených sklepů ve skále, které se jako památka na nevydařený plán zachovaly dodnes. Na Lüftnerku proto podnikatel přenesl z Plzně zřejmě jenom výrobu pálenky. V letech 1844–45 byla přistavěna další budova statku, která dostala číslo popisné 98. Krach plánů na výstavbu pivovaru podnikání příliš neovlivnil. Lüftner dále rozšiřoval svůj majetek, skupoval další pozemky, zařídil si na Lochotíně cihelnu a stal se majitelem původně klášterního lesa dominikánů i s budovou č.p. 68 (dnešní Zámeček). Zemřel v roce 1877.

O dva roky později prodali dědicové bývalou vinici s domem č.p. 64, ovčínem, loukou pod polem i nad vinicí, cihelnu a další lochotínská pole a pozemky Janu Klotzovi. Do dnešní podoby byl celý statek přestavěn v roce 1898.

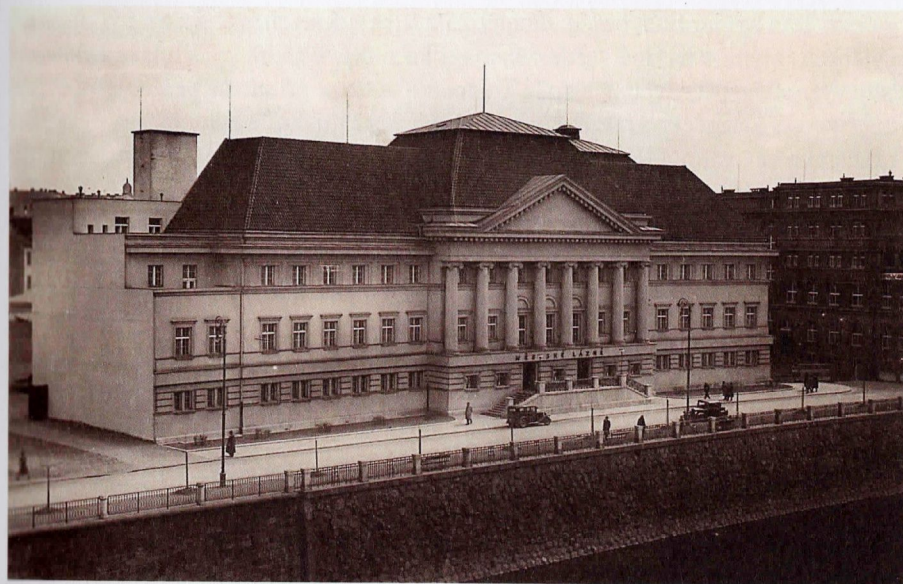
V roce 1915 prodal Emil Klotz statek okresnímu zastupitelstvu plzeňskému za 210 tisíc korun a Lüftnerka začala sloužit školním účelům. V roce 1927 se stala majetkem plzeňské Vyšší hospodářské školy. Studenti se zde učili základům zemědělství a chovu domácích zvířat. Od šedesátých let dvacátého století patřil statek do areálu zoologické zahrady. Sloužil jako skladiště i karanténa. Pro svůj neutěšený stav měla být v osmdesátých letech Lüftnerka zbořena. K demolici naštěstí nedošlo, a tak se dnes statek řadí k chloubám zoologické zahrady.

2. MĚSTSKÉ LÁZNĚ BÝVALY CHLOUBOU PLZNĚ

V poledne 20. prosince 1944 dopadlo 266 tun bomb z pětasedmdesáti amerických těžkých bombardérů na východní část města kolem pivovaru a nádraží. Zasáhly i tehdejší chloubu Plzně – budovu městských lázní, považovaných v té době za největší a nejmodernější v republice. Vážně byla poškozena střední část včetně hlavního průčelí. Lázně byly v troskách a do původní podoby nebyly nikdy obnoveny.

Plány na vybudování nových veřejných lázní se obecní zastupitelstvo zabývalo už před první světovou válkou. Původní lázně v Prokopově ulici potřebám Plzeňanů dávno nestačily. Sloužily od roku 1871, kdy městské zastupitelstvo koupilo dům č. p. 397 v tehdejší Paromlýnské ulici a podle plánů ing. T. Kiliána nechalo vybudovat parní lázně a plovárnu. O rok později přibýly vanové lázně (stávaly zhruba proti dnešnímu Komornímu divadlu).

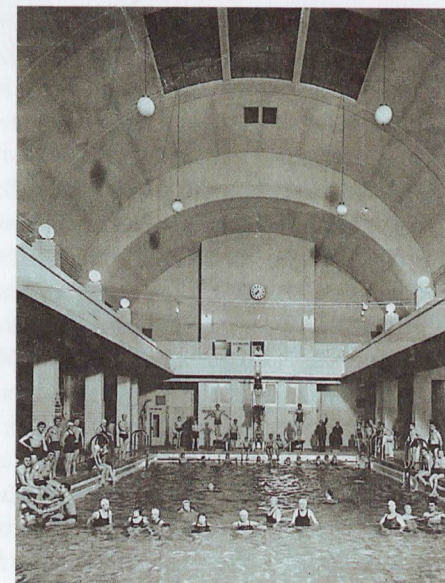
Už v roce 1887 byl přijat návrh na stavbu nových lázní – uvažovalo se o pravém břehu Mže nad Saským mostem. Začaly se zpracovávat projekty – první v roce 1890, druhý v roce 1899 a další v roce 1909. Plánů bylo dost, ale lázně stále chyběly. A v červnu 1923 byl zadán nový projekt – pražský architekt B. Bendlmayer měl navrhnout moderní zařízení, které by plně vyhovovalo požadavkům doby. Nové lázně měly stát na pravém břehu Radbuzy v tzv. Národní zahradě. Architekt si s plzeňskou

Budova městských lázní krátce po dokončení

obcí příliš nerozuměl. V roce 1926 byla smlouva ukončena a projekt přepracoval plzeňský městský stavební úřad. Se stavbou se začalo v březnu 1929. První etapa byla hotova v říjnu 1931 – veřejnost mohla využívat vstupní část, sprchové, vanové a parní lázně „B“ (tzv. lidové). Druhá etapa, dokončená v březnu 1932, zahrnovala parní lázně „A“ (pohodlnější a lépe vybavené) a plovárnu.

Vybavení moderních lázní si zaslouží podrobnější popis a malou exkurzi – například parní lázně „A“ byly přístupné přímo z vestibulu. Ve vstupní části bylo 48 prostorných kabin, na které navazoval sál s kruhovým bazénem o průměru 5,5 metru (teplota vody 30° Celsia), strop nad bazénem tvořila kopule, nesená osmi sloupy. Kolem bazénu byly místnosti s teplovzdušnou (55° C), horkovzdušnou (70° C) a parní lázní (vlhká pára 45° C) s dalšími dvěma malými bazénky (vlažná a studená voda), se sprchami, místností pro maséra a holiče a dvěma odpočívárnami (kuřáckou a nekuřáckou). Hlavním prostorem plovárny byl sál široký 18 a dlouhý 42 metrů s klenutým stropem

Bazén městských lázní

17. NĚMECKÉ DIVADLO STÁLO ZA ROK

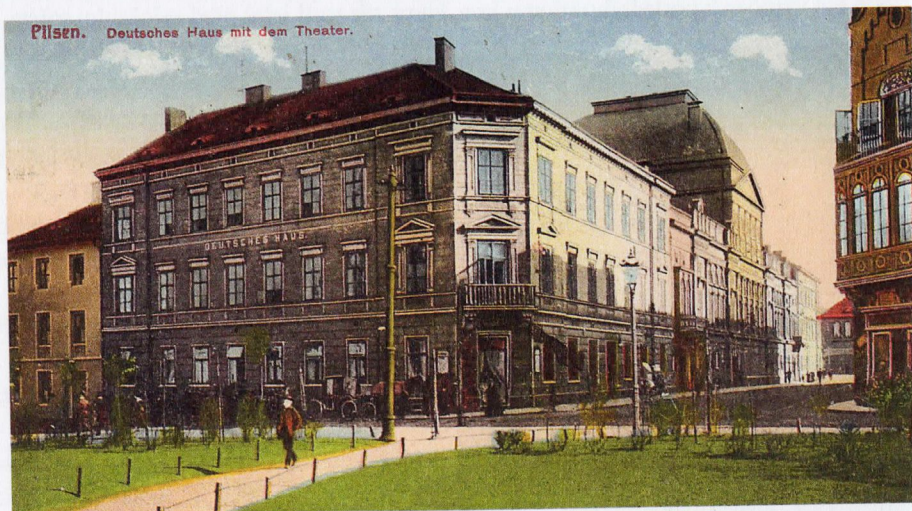

Německé divadlo v Goethově ulici

Na starých pohledech směrem od nádraží tvoří jednu z dominant panoramatu Plzně bývalé Německé divadlo v Goethově ulici, jehož výrazná kopule byla projektována podle slavné veronské baziliky od renesančního mistra Andrea Palladia.

Dějiny divadla se začaly psát 10. února 1868, kdy zvítězila na plzeňské radnici česká strana v čele s Emanuelem Tuschnerem. Hned 21. února navrhl intendant městského divadla Jan Kleissl, aby pro příštích šest let bylo divadlo pronajato výhradně české společnosti. Němci v čele s uhelným magnátem Franzem Pankrazem proto rychle vytvořili komisi pro získávání akcionářů na stavbu nového divadla.

13. července 1868 pak podali žádost o povolení stavby vlastní budovy v Goethově ulici. Budova, kterou projektoval Josef Niklas a postavil Martin Stelzer, byla hotova v rekordní době – stála už na konci srpna příštího roku a 21. října 1869 byla slavnostně otevřena. Na programu byl Rossiniho Vilém Tell. Ve stejném roce byl přikoupen sousední nárožní dům, kam se nastěhovala většina plzeňských německých kulturních spolků (zvaný Kasino nebo Německý dům). Oba objekty byly zbourány roku 1977, aby uvolnily místo budově nové banky.

Pohled na Německý dům a divadlo od budovy spořitelny

II. PO PARCÍCH, ULICÍCH I CESTÁCH

18. ZE ŠKOLNÍ DO JEPTIŠSKÉ A JEŠTĚ DÁL...

Názvy plzeňských ulic se ve druhé polovině 20. století měnily tak často, že dnešní Americká třída si vysloužila lidové označení „třída Politických omylů“. Ale cedule s názvy ulic se často i v historickém jádru města nahrazovaly už v 19. století, z důvodů dnes už sotva jasných. Možná jen proto, aby obecní zastupitelé měli o čem jednat a aby písmomalíři neumřeli hladu.

Na mapě z roku 1840 má jiné názvy více než polovina ulic v centru. Ostatně jinde ani žádné ulice nebyly. Kdyby se tehdy venkovan zeptal u Branky Plzeňana, jak by se dostal k vojenské nemocnici, dočkal by se asi odpovědi: „Musíte na rohu Školní zahnout do Jeptišské ulice, pak Koňskou, Železnou a Pannenskou přijdete do Rajské ulice. Půjдете pořád rovně, přejdete Dlouhou ulici a tam už se doptáte, vašnosto!“

Kudy by stejná cesta vedla dnes? Pouze ulicí Bedřicha Smetany, Bezručovou a Sedláčkovou. C. a k. vojenská nemocnice sídlila ve zrušeném klášteře dominikánů, tam, kde je dnes na konci Sedláčkovy ulice budova Státního oblastního archivu.

A jak se tehdy jmenovaly ulice staré Plzně?

Dnešní ulice Bedřicha Smetany – Školní

Pohled na Plzeň od kostelíka U Ježiška

Kolem poloviny 19. století proniká zprvu nesměle, ale čím dál razantněji do obchodů reklama. U plzeňských kupeckých krámů se mimo obvyklé vývěsní štíty objevují nárožní dřevěné tabule, na nichž byly příčně nalepeny různobarevné pásy s tučně natištěnými názvy zboží. Stejně také obchodníci popisovali vnitřní strany dřevěných dveří, které se otvíraly směrem do ulice. První známý plakát dodala do krámů jakási firma s čajem. Jako velká vzácnost byl před vyvěšením v krámě zarámován a zasklen (dochoval se ve sbírkách Národopisného muzea v Plzni). Teprve velkovýroba cikorek přinesla skutečný rozmach obchodní reklamy – zejména barvotiskových plakátů a různých příloh – dětských obrázků, pohádek či vystřihovacích betlémů.

První zasklenou výkladní skříň v Plzni si pořídil v roce 1863 krejčí Jan Doubek v Říšské (Prešovské) ulici a vzbudil tím velkou pozornost Plzeňanů. V šedesátých a sedmdesátých letech 19. století se rozmáhala bohatá řezbářská výzdoba okolo výkladů, horní části pak tvořily baldachýny, které vystupovaly značně do ulice (dochoval se jediný – v Prešovské ulici). V osmdesátých letech se objevily první železné rolety, které byly později nahrazovány roletami z pletiva nebo posuvnými mřížemi.

V roce 1838 se v Plzni snažilo už šest desítek obchodníků – město mělo v té době zhruba 9000 obyvatel.

29. PRVNÍ „TAXIKÁŘI“

Kdo se chtěl před rokem 1872 svézt po Plzni nebo se nechat dopravit někam na předměstí, měl to složité. V té době vlastnilo kočáry jen pár měšťanů, kteří je pouze v době, kdy je sami nepotřebovali, půjčovali případným zákazníkům. Povož vlastnil například bohatý obchodník se železem Karel Klotz, mlynář František Pecháček, poštovník Jan Maschauer, hospodář Bedřich Klotz a pár dalších. Kočárům se říkalo honosně Jagdwurst nebo prostě buřt. Často jim Plzeňané přezdívali i „příležitost“, což pocházelo z německého *Fahrgelegenheit* – příležitost svézt se.

K nim se později připojili čtyři povozníci, kteří ale neměli stálé „štafly“ a na případ-

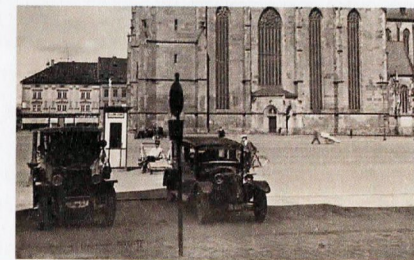
Vpravo dva první taxiky v Plzni na „štaflu“

né zákazníky čekali pěkně doma. Jeden měl stáje v domě U dvou zlatých klíčů (dnešní budova pojišťovny na náměstí Republiky), druhý U Iva v Říšské (Prešovské) ulici, další U Zlatého anděla (Klub Dominik v Dominikánské ulici) a poslední v Chotěšovské zahradě (dnes zhruba křižovatka U Práce). Tito drožkáři měli své oblíbené a stálé zákazníky – plzeňské advokáty nebo jejich koncipienty, kteří často dojížděli na stání do sousedních měst – do Rokycan, Kralovic, Přeštic, Nepomuku nebo Blovic. Taková jízda stála na celý den pět zlatých. Když někdo potřeboval na cestu dvouspřeží, mohl mu vyhovět jen poštovník Maschauer nebo některý zvláště zámožný měšťan. Stálo to 10 až 20 zlatých.

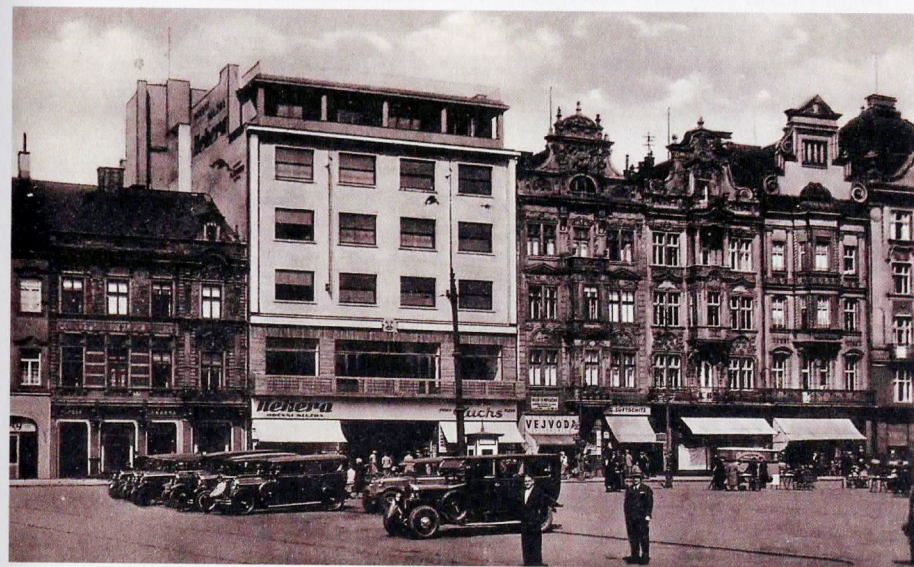
Ve zmíněném roce 1872 se pustil do tohoto podnikání razantně tehdejší poštovník Kučera. Postavil šest drožek na stálé stanoviště před Guldenerovský dům (roh náměstí a dnešní ulice Bedřicha Smetany). Plzeňané považovali jeho čin za hazard a nedávali mu naději na úspěch. Opak byl pravdou. Podnikání v tomto oboru se skvěle rozjelo a Kučera měl brzy zdatné konkurenty.

Jistý Pytlík to dotáhl na 70 vlastních povozů na stanovištích po celé Plzni, další měl v Praze a Vídní. Byl „chvalně známý pro svoji eleganci a krásný koňský materiál“. Na opačném konci žebříčku byl zase chudý drožkář Palásek, jehož kobyla Rosinanta budila spíše útrpné pohledy kolemjdoucích.

Drožkář Pytlík šel s dobou a v roce 1907 zakoupil dva automobily Laurin-Klement a dva své kočí – pány Neubauera a Hlouze přeškolicil na profesionální řidiče – první taxikáře v Plzni.

Vozy taxi ve dvacátých letech minulého století

Stanoviště taxiků na náměstí Republiky, třicátá léta

největším v Čechách. Byl vysoký 1,52 metru, v průměru měřil dva metry a vážil 91 centů a 11 liber (cca 5,5 tuny). Na věž byl vytažen 12. června 1854. Paradoxem je, že zhrzený zvonář Perner musel zapůjčit k vytažení cizího zvonu svůj provaz, jiný v Plzni pro tyto účely nebyl. Nechal si to alespoň dobře zaplatit – dostal sto zlatých.

Hluboký hlas Bartoloměje se nesl z věže jen výjimečně – ohlašoval začátek a konec městských trhů, ozýval se při velkých svátcích, při zvolení nového arciděkana, purkmistra nebo úmrtí nějakého bohatého měšťana. A také při požárech a „hnutí ledů“ na plzeňských řekách.

Bartoloměj sloužil na věži do 13. srpna 1914. V ten den mu jakoby předzvěst nastávajících špatných časů válečných puklo srdce. Narychlo a provizorně ho ve Škodovce svařili, ale 15. září 1915 puklo opět. Nové bylo objednáno v Praze, ale ani to dlouho nesloužilo. V roce 1916 bylo nařízeno rekvírování zvonů pro válečné účely. Plzeňské arciděkanství se je snažilo zachránit, ale marně.

Naposledy se všechny zvony v chrámu svatého Bartoloměje rozezněly 18. ledna 1917 při pohřbu měšťana Jana Svidenského a pak začala demontáž. Velké zvony Bartoloměj a Marie byly navrtány a pak klíny rozbity. Menší Anna byla spuštěna vcelku. Dochovalo se i jméno vojáka, který byl nakomandován k rozbití – Julius Beran ze Žižkova od 6. pluku domobranického z Chebu.

Na věž se Bartoloměj, Maria a Anna vrátily až v roce 1931. Odlila je už příbuzenská firma Rudolf Perner ze Suchého Vrbného.

46. VOLEBNÍ ALKOHOLICKÁ AFÉRKA

V roce 1926 řešil plzeňský soud zvláštní spor. Měl rozhodnout, zda je větším lhářem kavárník Soukup z Dominikánské ulice nebo místní policejní ředitel. A co bylo jádrem nevšedního soudního případu?

Za první republiky bylo zakázáno podávat ve dni voleb a v den před nimi alkoholické nápoje. V listopadu 1925 se však volby kryly s výročními trhy, na které se sjížděli hosté, co na nějakou korunu nekoukali a v místních hostincích a šencích se dokázali s plzeňským pivem řádně rozšoupnout. Zákaz čepování znamenal čáru přes rozpočet a konec nadějí na bohaté tržby pro mnoho hostinských. Majitelé šenků se nehodlali vzdát bez boje a vyslali za policejním ředitelem kavárníka Soukupa, aby se pokusil domluvit alespoň na částečném zmírnění zákazu.

Když se Soukup vrátil z policejní budovy, sdělil nedočkavým hospodským dobrou zprávu: „Je to v pohodě! Policejní ředitelství nebude činit žádné potíže těm, kdo začnou čepovat po sedmé hodině večerní.“

Stalo se. Po sedmé hodině se roztočily pípy a začaly nalévat panáky něčeho ostřejšího na zapití dobrých obchodů. Téměř současně se ve dveřích plzeňských hospod objevili policajti, kteří pak podali na všechny čepující hostinské trestní oznámení. A začala velká aféra.

U soudu se obžalovaní hospodští hájili všichni stejně – pan Soukup jim po jednání na policejním ředitelství oznámil, že čepovat se večer může. Jejich slova potvrdil i kavárník, který dodal, že nechápe, proč původní dohodu policie nedodržela. Před-

volaný policejní ředitel naopak vypověděl jako svědek, že nic takového neslibil. Ani nemohl, nemůže přece udělovat nějaké úlevy nebo výjimky z platného zákona.

Soud se přiklonil na stranu policajtů a všechny hostinské odsoudil na jeden týden tuhého vězení s podmíněčným odkladem na jeden rok. A kavárník Soukup? Ten byl paradoxně osvobozen. Ve své kavárně prý alkohol nečepoval...

47. Z PLZEŇSKÝCH „PELEŠÍ“

Pod tímto titulkem referoval 17. září 1909 plzeňský deník Nová doba o nešťastném konci lásky jedné lehké děvy a desátníka 35. pěšího pluku. Nebylo tehdy ve městě větší aféry a klevetnické panímámy měly nadlouho námět k hovoru.

Hodinu po půlnoci 16. září se ozvaly tři výstřely z veřejného domu Anny Radovanové pod Saským mostem na Roudné. Když osazenstvo bordelu rozrazilo dveře malého pokojíku, strnuli všichni hrůzou. Na podlaze pokojíčku ležel těžce zraněný devatenáctiletý desátník Josef Čížek a na židli za stolem seděla zhroucená dvaadvacetiletá Marie Köcherová. Dívka byla mrtvá, voják zemřel o pár chvil později.

Podle novinářů z Nové doby neměl podnik zřejmě nejlepší pověst a nepatřil k vybraným místům tehdejší Plzně: „*Bordel Anny Radovanové jest snad nejhorší místnost z celé Plzně. Zde se schází lidé nejnižších pudů a charakterů, pusté rvačky, rámus a výtržnosti jsou zde na denním pořádku. Je to hotové semeníště neřestí!*“

S Marií Köcherovou se život příliš nemazlil. Pocházela z Tábora a její muž ji krátce po svatbě začal týrat. Když pak odjel za lepším do Ameriky, Marii se sice ulevilo, ale na druhé straně ztratila i ten malý obnos, který muž nosil domů. Vyměnila několik zaměstnání a nakonec skončila v bordelu na Roudné u madam Radovanové. Ta vládla svému podniku železnou rukou, jak alespoň dokládá dobový tisk: „*O majetnici bordelu pak vypráví se všeobecně, že nad ubohými oběťmi prostituce, nevěstkami, vládne bezohledně jako otrokářka, která ví, že jsou jí vydány na milost a nemilost. Pravíme přímo: běda té, která do bordelu Radovanové zapadne!*“

Život u bordelmamá byla asi opravdu krutý, neboť nešťastná dívka, zvaná familiérně Máňa, se měsíc před nešťastnou událostí pokusila o sebevraždu. Vyskočila z okna v prvním patře. Na místo sice dorazili dva policisté, které zalarmovali sousedé, ale nic nevyšetřili. Oficiální verze zněla, že Máňa vyskočila z okna poté,

Pozdrav z Plzně, Pod Všemi Svatými.

Roudná na dobové pohlednici

uprostřed ulic a místo nich vybudoval uzavřené kamenné průtoky. Strhával ze střech vyčnívající žlaby (chrliče) a nahrazoval je moderními okapy. Mizela smetiště z městských příkopů, zakázal vysypávat popel a domácí odpadky přímo na ulici.

Začal bourat pásy hradeb a na jejich místě zakládal městské sady. Nechal zbořit nevzhledné krámky, které se krčily mezi opěrnými pilíři svatého Bartoloměje, a získaný stavební materiál využil při budování městského divadla.

Zřídil českou školu, školu přádelnickou, kreslířskou a pokračovací nedělní školu řemeslnickou. Založil nemocnici a opatrovnu, dal podnět k postavení Saského (Rooseveltova) mostu, jatky vykázal za město a z Masných krámů udělal pouhou tržnici.

Jako velmi prozíravý politik se snažil o podporu průmyslového podnikání. Zasloužil se o vznik Měšťanského pivovaru, porcelánky na Lochotíně a dalších podniků. Neměly ho ale ani nezdarů – fiaskem skončil jeho pokus o založení lochotínských lázní či společné továrny místních soukeníků. Narazil i se svým projektem plynárny – tehdejší zabeđení měšťané ho odmítli jako předčasný a riskantní...

Výčet Kopeckého zásluh je dlouhý – na náměstí nechal postavit další tři kašny, zavedl vodu z pramenů pod Všemi svatými do kašny v Dominikánské ulici, nařídil vyměnit na střechách hořlavé šindele a došky za tašky, začal na náměstí budovat chodníky, přestěhoval vojenské pekárny a zásobárny ze západního cvingru na dnešní náměstí T. G. Masaryka.

Když v roce 1850 skončilo období královských purkmistrů, odešel Kopecký na odpočinek. Věnoval se plně zahradnickým a zemědělským zálibám ve své zahradě. Zemřel ve věku 77 let v červnu 1854. Jeho památku dodnes připomíná pomník v Kopeckého sadech, po něm pojmenovaných.

70. NÁVŠTĚVA RUSKÉHO CARA ALEXANDRA I.

Návštěvy panovníků v Plzni zahájil v roce 1395 český král Václav IV. Po něm následovali císaři svatě říše římské a rakouští Habsburkové. Do roku 1918 navštívilo Plzeň celkem sedm mocnářů. Kromě Rudolfa II., který si pobyl v Plzni pár měsíců, se ostatní návštěvy počítaly jen na dny.

Z velké ruské říše zavítal do Plzně v roce 1823 car Alexandr I., když se po skončení napoleonských válek vracel do Prahy z jednání Pruska, Rakouska a Ruska ve Veroně. K zastávce v Plzni jej vedly i rodinné důvody. Ve městě totiž právě pobývala s rodinou jeho sestra Marie Pavlovna, vévodkyně sasko-výmarská. Studené prosincové počasí v roce 1822 poněkud zpozdilo její návrat z Čech do Saska a pohostinná Plzeň jí poskytla pohodlné ubytování v domě F. V. Mattase na náměstí.

V posledních prosincových dnech dorazila do Plzně zpráva o tom, že se vévodkyni chystá navštívit samotný car. Město bylo plné očekávání. Přípravovalo se uvítání městskými hodnostáři, obyvatelé byli vyzváni, aby večer slavnostně osvětlili okna, střelecký sbor byl hotov k přehlídce. Vše bylo přes mrazivé počasí nachystáno.

O půlnoci 2. ledna 1823 carská ekvipáž s doprovodem zastavila na náměstí. Plzeňané si tuto událost i přes pozdní hodinu nedali ujít. Od brány až na náměstí stály husté řady občanů s pochodněmi, mráz nemráz. Hostinský Mirwald měl připraveny v hos-

Car Alexandr I.

tinci U zlatého orla (na místě dnešního hotelu Central) ty nejlepší pokoje. Městský střelecký sbor nastoupil a hudba spustila slavnostní skladby. Cara krátce česky uvítali profesor gymnázia Josef Vojtěch Sedláček a purkmistr Emanuel David.

Během příštích dvou dnů vyřizoval dopoledne car státní záležitosti a odpoledne trávil s příbuznými. Byla krutá zima a zachumlaní Plzeňané se divili, že car chodí na procházky bez důkladného kabátu, jen ve fraku. Netušili však, že v Rusku se tehdy nosily zvláštní zimní vycpané fraky, a kabáty proto nebyly zapotřebí. To byla pravá příčina obdivované carovy „otužilosti“.

Na 5. a 6. ledna připadaly podle pravoslavného kalendáře vánoční svátky. Proto

130 domků a výstavba 60 dalších byla v plném proudu. V listopadu 1912 se do nich stěhovali první obyvatelé.

Nejběžnějším byl jednopokojový byt s kuchyní, měl plochu 35 čtverečních metrů a roční nájemné činilo 244 korun. Byly zde i dvoupokojové byty o rozloze od 49 do 60 metrů čtverečních, které stály ročně od 343 do 364 korun. Za stejný byt ve městě se platilo tehdy až 500 korun. Průměrný plat dělníka ve zbrojním oddělení činil 25,55 korun týdně. Škodovka byty přidělovala dělníkům, u kterých měla zájem na setrvání ve společnosti a také je chtěla odradit od nějakých nápadů na stávky a podobné záležitosti.

Kolonie byla pojmenována po synovi zakladatele továrny Karlu Škodovi. Podélné ulice dostaly jména Na Pomezí a Emilova, příčné pak Lodní, Soustružnická, Slévárenská, Strojní, Hutní, Mosazná, Měděná, Cínová, Bronzová, Železná a Domažlická.

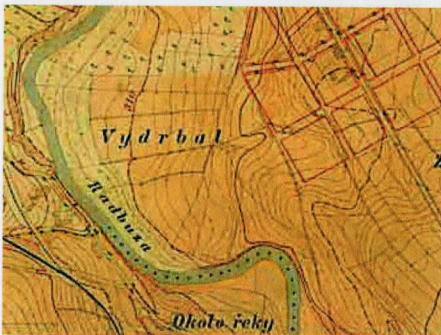
Kolonie byla poškozena během náletů na Škodovku za druhé světové války a poslední domky byly zbourány v polovině osmdesátých let 20. století.

82. NA VYDRBALU

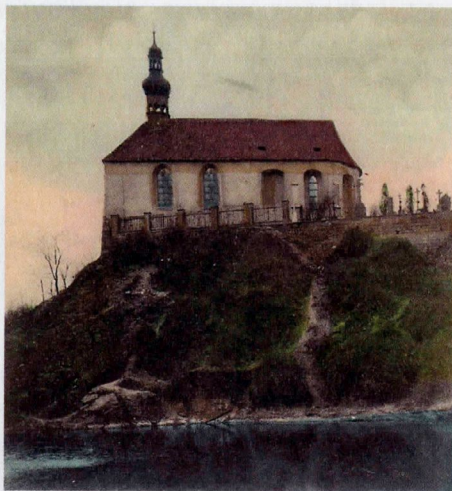
Jen skuteční plzeňští pamětníci si asi vzpomenou, kde se říkávalo Na Vydrbalu. Toto zkomolené jméno má velmi hluboké kořeny. Od dob založení Plzně se jihovýchodní část okolí města nazývala Mitterwald. Jak název dokládá, svah, který stoupal od břehů Radbuzy až k vrchu Homolka, býval původně zalesněn. Ve 14. století stávala někde v blízkosti dnešního Mikulášského hřbitova tvrz rodu Drslaviců – na ní v roce 1343 vládl Oldřich z Mitterwaldu.

Podle paměti radního písaře Šimona Plachého se zase uvádí, že: „...léta 1406 opatrný muž Vít malíř, soused v městě Plzni, maje úmysl pobožný a k pánu Bohu vroucný, aby mohl na vlastní náklad svůj vystavěti a vyzdvihnouti na vinici své, kterouž měl na Mitrwaldě, kostelík...“

Ještě v roce 1606 se název používal, neboť podle zápisu koupil „...dědinu na Mitrwaldě Fridrich del Winci za 80 kop.“ Na katastrální mapě z roku 1880 už je uveden zkomolený název Vydrbal.

Vydrbal na mapě z roku 1895

Mikulášský kostel

Plzeňané tak říkali svahům nad Piettovou papírnu. Dnes je tato část už hustě zastavěna rodinnými domky. Historik Plzně Josef Strnad, který působil jako člen komise pro pojmenování nově vznikajících čtvrtí Plzně před první světovou válkou, určil pro tuto část města jméno Podhájí. Chtěl tak alespoň vzdáleně připomenout původní pojmenování. Po první světové válce byl vybrán název Slovany, podle kolonie Na Slovanech pod Homolkou.

83. PIJE JAKO MORAVEC!

Na pravém břehu Mže pod Saským mostem bývala malá kolonie rybářů, kteří se živili kromě lovu ryb také těžením říčního písku. Obyvatelé kolonie si získali mezi Plzeňany velkou popularitu zejména při povodních, kdy neohroženě pomáhali od Kalikovského mlýna až po Pecihrádek. Říkalo se jim Moravci, snad podle jména některého z nich, ale možná proto, že do Plzně přitáhli z Moravy.

Byli proslulí ještě jedním uměním – mužská část kolonie se „vyznamenávala neobyčejnou žízňí a schopností požít takové množství piva, že se tím stali příslovečnými.“ Přísloví „pije jako Moravec“ ve staré Plzni znamenalo, že dotyčný se opravdu umí velmi rychle podívat sklenici na dno.

Mže u Saského (Rooseveltova) mostu

- 77) Osmdesát let Jaroslava Schiebla, Plzeňsko 5/XIII
 78) Jaroslav Schiebl: Zdanění plzeňské obce před 170 léty, Plzeňsko5/10
 79) Plzeňsko Tylovi, 1926
 80) Autorský kolektiv: Dějiny Plzně v datech, Lidové noviny 2004
 81) Petr Domanický, Jaroslava Jedličková: Plzeň v době secese, Nava 2005, Kolektiv autorů: Největší zbrojovka monarchie, Vydavatelství Novinář 1990
 82) Josef Brož: Vydrbal – Mitterwald, Plzeňsko 1/XVI
 83) Jaroslav Schiebl: Pije jako Moravec. Plzeňsko 3/XV
 84) Jaroslav Schiebl: Janečkova čtvrť, Plzeňsko 1/XIV
 85) Jaroslav Schiebl: Tazatel Plzeňska, Plzeňsko 5/XVI
 86) Jaroslav Schiebl: Tazatel Plzeňska, Plzeňsko 5/XVI
 87) Jaroslav Schiebl: Fidibusy, Plzeňsko 6/X
 88) Petr Domanický, Jaroslava Jedličková: Plzeň v době secese, Nava 2005
 89) František Maloch: Sady na Benešově náměstí v Plzni, Plzeňsko, 4/XVI
 90) Jaroslav Schiebl: Obrazárna v peněžním ústavu, Plzeňsko 1/XIV
 91) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159
 92) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159
 93) Jaroslav Schiebel: První máj na Radyni, Plzeňsko5/IV
 94) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159
 95) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159, Plzeňský kraj 7/1938
 96) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159, Ladislav Lábek: Plzeňské výstavy a jejich medaile 1854-1942, Minulostí Západočeského kraje VI.
 97) Jan Port: O budově starého plzeňského divadla (1831–32), Plzeňsko, 1/X
 98) Jaroslav Schiebl: Kde všude cvičili v staré Plzni vojáci?, Plzeňsko 2/XVI
 99) Marie Wasková: Výstavba kasáren 35. pěšího pluku v Plzni, Minulostí Západočeského kraje XLI, Petr Domanický, Jaroslava Jedličková: Plzeň v době secese, Nava Plzeň 2005
 100) František Kříž: Rukopisná pozůstalost, Archiv města Plzně, inv. č: 5-c 159

OBSAH

I. DOMY, ARCHITEKTI A STAVITELÉ

1. Lüftnerka měla být pivovarem 7
 2. Městské lázně bývaly
chloubou Plzně. 8
 3. Sladovna na Karlovarské třídě 10
 4. Nešťastný konec velkého stavitele . . 12
 5. Zásah bomby posunul nádraží
kopuli 14
 6. Na náměstí shlíží měděná alegorie
Obchodu. 16
 7. Skvrňanský hrad. 17
 8. Lautensakovský dům
přežil zázrakem 18
 9. Dům, který nepřechkal oslavy 19
 10. Nemocnice skončila. 20
 11. Jak vyhrál čtvrtý vzadu 21
 12. Architekt kopíroval
ledabylost předků 23
 13. Když císař pochválil plány. 24
 14. Z kláštera gymnázium, ... 24
 15. Chotěšovský dům. 27
 16. Smutný konec
Říhovského domu 29
 17. Německé divadlo stálo za rok 30

II. PO PARCÍCH, ULICÍCH I CESTÁCH

18. Ze Školní do Jeptišské a ještě dál . . 31
 19. Na kolo jen s řidičákem 32
 20. Socha svatého Jana 33
 21. Narozneniny Pobřežní ulice. 34
 22. Kam s pomníkem J. K. Tyla ? 34
 23. Zajímavosti ze sadů 36

III. OBCHOD, SLUŽBY, PODNIKÁNÍ

24. Slavná Brožíkova karosárna 38
 25. Bolevecké rybníky 39
 26. Ze světové firmy zbyly garáže . . . 42
 27. První banka v Plzni 43
 28. V kupeckém krámě 44
 29. První „taxikáři“ 46
 30. Červené expresy. 48
 31. První plzeňský zpravodaj. 48
 32. Plzeňské noviny 49
 33. Střípky z historie trhů. 49
 34. Burza sekáčů u chrámu 52
 35. O nejlepší výkladní skříň 52
 36. Střípky z vyhlášených restaurací
a hotelů. 54
 37. Tři nejstarší plzeňské pivovary . . . 56
 38. První elektrické osvětlení v pivovaru . 57
 39. Jak pivovar zatrhł stavbu plynámy . . 57
 40. První plzeňští fotografové 58
 41. Unus papa Romae, una cerevisia
Pilsnae 60

IV. Z NEJSTARŠÍ HISTORIE

42. Dobyť Plzně Mansfeldem 61

V. UDÁLOSTI, AFÉRY, PATÁLIE A KURIOZITY

43. Plzeňský Palivec 65
 44. Jak utekli vojáci šibenici 66
 45. Zvonařská aféra 68
 46. Volební alkoholická aférka. 70
 47. Z plzeňských „pelešů“ 71
 48. Když pivovar na Mistrovi šetřil . . . 72

49. Bombové atentáty	72
50. Jak Hobl přispěl k založení družstva	73
51. Přetržený provázek	73
52. Když se slavil parní stroj	74
53. Čtyři roháči	76
54. Kunzmanská larva	76
55. Mistři na prodej	77
56. Kolosální skříň	78
57. Jak Plzeň pomohla svým chudým	78
58. Hned po narození byly babičkami	79
59. Plzeňský Halloween	79
60. Opičák v divadle	79
61. První knihovnici se rádi neměli	80
62. Jak skončil plzeňský kat	80
63. Záhadný lístek na cestě	81

VI. SLAVNÍ PLZEŇANÉ A SLAVNÉ NÁVŠTĚVY

64. Když přijel starosta Chicaga	83
65. Student Bedřich Smetana	84
66. Starosta, který se nehodil do doby vlků	86
67. Malý velký muž	88
68. Historiky o panu továrníkovi	90
69. Poslední královský purkmistr	91
70. Návštěva ruského cara Alexandra I.	92
71. Augustin Němejc – malíř Plzeňska	94
72. Na hrobnických návštěvách	95

VII. PLZEŇSKÉ FIGURKY

73. Mha	97
74. Doudlevecký pastýř	98
75. „Rádi by kašlali . . . . .“	99
76. Brennglass	100
77. Zachránce plzeňského archivu	101

78. První plzeňské kuřačky	102
79. Jak účtovala paní Šimandlová	102

VIII. PROČ SE TAK ŘÍKÁVALO A ŘÍKÁ?

80. Na Sklárně	103
81. Na Karlově	103
82. Na Vydrbalu	104
83. Pije jako Moravec!	105
84. Janečkova čtvrť	106
85. V Habeši	106
86. Na Beranovce	106
87. Fidibus	107

IX. VÝSTAVY, ZÁBAVA, SLAVNOSTI

88. Když stál v Plzni Egyptský pavilon	108
89. Botanická zahrada u Klatovské třídy	109
90. První výstava obrazů a první obrazárna	109
91. Kolotoče, zvěřince a cirkusy	110
92. V průvodu za „matičním“ pivem	111
93. Na první máj na Radyni	112
94. Velké církevní svátky	112
95. Začátky plzeňských výstav	114
96. Plzeňské výstaviště	115
97. Divadelní opony	117

X. PLZEŇANÉ V UNIFORMÁCH

98. Kde cvičili vojáci	118
99. Plzeňská kasárna	119
100. Maďari v Plzni	120

Prameny a použitá literatura: 122

Každý dům má kupce

REALITNÍ KANCELÁŘ PUBEC s.r.o.

**Poskytujeme kvalitní a komplexní služby v oboru nemovitostí
prodej, koupě, pronájem a nájem všech druhů nemovitostí
dražby dobrovolné i nedobrovolné**

tel./fax: 377 226 767

e-mail: info@pubec.cz

web: www.pubec.cz

Americká 60, 301 00 Plzeň

Provozní doba:

PO - PÁ: 9.00 - 17.00

NADACE 700 LET MĚSTA PLZNĚ

WWW.NADACE700.CZ

**POMÁHÁ MĚNIT
TVÁŘ MĚSTA**